

Gorici. Autor donosi kretanje broja vjernika prema shematizmima i drugim izvještajima od 1856. do 2005. god., zatim popis 59 vidoških župnika, čak 102 kapelana, te 18 časnih sestara koje su djelovale u župi, te popis duhovnih zvanja koja je dala vidoška župa: 20 svećenika i braće redovnika te 8 časnih sestara.

Gradnja crkve u Vidošima iscrpan je prikaz Damira Tadića, pravnika po struci, ali velikog zaljubljenika u svoju zavičajnu i vjerničku povijest. Prikazao je pripremu i samu gradnju župne crkve Bezgrješnog začeca Bl. Dje. Marije, čiji je kamen temeljac položen 18. kolovoza 1853. Glavnina radova oko njezine gradnje obavljena je za župnika fra Bone Jurića. Zbog epidemije kolere gradnja je potrajala dulje nego što je bilo planirano, sve do u jesen 1856., te je crkva bila blagoslovljena 8. prosinca te godine na blagdan Zaštitnice župe. Autor opširno govori i o arhitekturi, troškovima gradnje, zvoniku i unutrašnjem uređenju crkve.

Demografske prilike u župi Vidoši od 1850. do 2000. god. prikazao je fra Marko Gelo, livanjski župnik i dekan, koji je pastoralno djelovao i u župi Vidoši, te je proučavao demografska kretanja u toj župi. On analizira i uzroke upravo takvih demografskih kretanja koja donosi u preglednim tablicama, a završava pregledom krizmi u župi od 1936. do danas, s brojem krizmanika i imenima djelatnika. Umjesto završne riječi donosi tablicu odnosa krštenih i umrlih od 2001. do 2006. god. gdje je broj umrlih već stigao, u nekim godinama i prestigao, broj krštenih, što je nažalost opći trend u hrvatskom narodu. Ipak raduje da je u posljednje dvije godine broj krštenih ipak neznatno veći od broja umrlih.

Zanimljiv je i posljednji prilog u zborniku iz pera profesora Stipe Manderala pod naslovom *Od analfabeta do sveučilišnih profesora*. On prikazuje istaknute ljude s

područja vidoške župe, koji su ostavili nekog traga svojim djelovanjem i postali poznati i priznati. Započinjući s najstarijim poznatim natpisom s jedne rimske kamene urne, starim skoro dva tisućljeća, govori o natpisima na nadgrobnim spomenicima, pismenosti svoga kraja, djelovanju svećenika na opismenjavanju puka, školama i učiteljima, a završava prikazom ljudi od pera i sveučilišnih profesora kojih je ta župa dala lijep broj.

Treba reći da je zbornik tehnički izvrsno opremljen, s više povijesnih, ali i s obiljem prelijepih suvremenih fotografija, djelom našeg vrsnog publicista i urednika, priredivača ovoga zbornika, fra Marijana Karaule. Fotografije su zaista fascinantno lijepe. Gledajući ih, ne može se čovjek oteći dojmu da je fra Marijan aparatom zabilježio ono što je nenadmašni pejzažist, također Livnjak, Gabrijel Jurkić ovjekovječio svojim umjetničkim kistom.

Ipak, neka mi na kraju bude dopuštena i jedna kritička opaska. Oba zbornika imaju isti nedostatak: manjkaju im kazala imena i zemljopisnih mjesta koja bi znatno olakšala korištenje knjige. To je jedini minus ovih izvrsnih knjiga.

Anto Orlovac

Pravna zbirka koja nas se svih tiče

Tomo VUKŠIĆ (prir.), *Crkva i Država u Bosni i Hercegovini. Zakoni, podzakonski akti, ugovori i komentari*, izd. BK BiH, Sarajevo, 2007.

Prosječan građanin Bosne i Hercegovine gotovo da nema nikakve mogućnosti snaći se u pravoj šumi zakona, propisa i

odredaba koji ga obvezuju, ne snalazi se u odnosima i ovlastima mjerodavnih tijela: države, entiteta, županija, općina, a povrh svega Visokoga predstavnika međunarodne zajednice. Pred tim pitanjima on se osjeća kao kad mora ući u neraskrčen gustiš, pa je u njega najbolje i ne ulaziti. Tome pridonosi i činjenica što je sva ta zakonska regulativa razasuta po različitim službenim listovima ili drugim izdanjima koji nam nisu uvijek lako dostupni. Nisu u mnogo boljem položaju ni stručnjaci i ustanove koji bi u tu materiju morali biti dobro upućeni, i na državnoj i na crkvenoj strani. Što se tiče Katoličke Crkve, to su biskupije, župe, redovničke provincije i samostani, odnosno biskupi, župnici, samostanski poglavari i poglavari, te nositelji drugih crkvenih služba.

Zato nam je veliku uslugu učinio vrsni pravni stručnjak, mostarski svećenik i sarajevski profesor dr. Tomo Vukšić, koji je iznimnom marljivošću prikupio oveliku zbirku od gotovo 400 stranica zakona, podzakonskih akata, ugovora te vlastitih komentara i osvrtu na njih koje je već svojevremeno objavljivao, kako stoji u podnaslovu knjige koju je znalački priredio s naslovom *Crkva i Država u Bosni i Hercegovini*, a koja je objavljena u izdanju Biskupske konferencije BiH. U njoj je Vukšić donio ukupno 33 dokumenta, među njima i čuveni Daytonski sporazum skupa s njegovih 11, točnije 12 aneksa (Aneks 1 se dijeli na A i B). Tu je i pet priređivačevih komentara koji su već objavljeni uz pojavljivanje pojedina zakona ili drugoga pravnog akta.

Nakon što je u kratkom uvodu protumačio razloge priređivanja ove zbirke, priređivač niže dokumente, počevši s Temeljnim ugovorom između Svete Stolice i države BiH, koji je potpisan, i u vrijeme izlaska knjige još nije bio ratificiran (to je učinjeno kasnije!), pa do Općega okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini,

poznatijega kao Daytonski sporazum, sa svim njegovim aneksima, što je na ovim stranama postalo nedodirljivom pravnom "Biblijom", bez obzira na svu njegovu nepravednost. Za Crkvu je od iznimne važnosti Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju Crkava i vjerskih zajednica u BiH, koji se pojavio tek početkom 2004. god. a sve dotle vrijedio je vrlo rigorozan, pa i diskriminirajući komunistički zakon, s vrlo vrijednim dužim priređivačevim komentarom. Za ustanove i članove Katoličke Crkve, ali ne samo za njih, značajan je cijeli niz zakonskih propisa o registraciji crkvenih ustanova i jedinica, o osnovnom i srednjem školstvu, jer škole može osnivati i Crkva (što se kod nas već veoma plodonosno ostvaruje), o djelovanju humanitarnih organizacija, što je eminentno polje djelovanja Crkve, o udrugama i zakladama, pa obiteljski zakon za područja oba entiteta, o zaštiti nacionalnih spomenika, kojih je veći broj u vlasništvu Crkve itd.

Zato bez ove zbirke neće moći crkvene i druge vjerske ustanove, kao i ni jedan pravni subjekt s državne strane, kojega se tiču ova pitanja. Pravnim stručnjacima i studentima, kako na pravnim tako i teološkim fakultetima to će biti nezaobilazan priručnik i velika pomoć, premda u pravnoj regulativi posebno vrijedi ona pjesnikova da na ovom svijetu "stalna samo mijena jest", a kod nas posebno, kako to opaža i sam priređivač, koji zaslužuje sve pohvale za uloženi veliki napor i za priređeno djelo koje je značajno obogatilo našu pravnu, političku i crkvenu javnost. Biskupska konferencija također zaslužuje priznanje i zahvalnost kao izdavač ovoga vrijednog djela, čime je dala značajan doprinos ne samo za katolike, nego i za pripadnike drugih Crkava i vjerskih zajednica kod nas.

Anto Orlovac